

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК

В ПОМОЩ НА УЧЕНИЦИТЕ

1.-4. клас

А а <i>Аа</i> 	Б б <i>Бб</i> 	В в <i>Вв</i> 	Г г <i>Гг</i> 	Д д <i>Дд</i> 	Е е
Ж ж <i>Жж</i> 	З з <i>Зз</i> 	И и <i>Ии</i> 	Й й <i>Йй</i> 	К к <i>Кк</i> 	Л л
М м <i>Мм</i> 	Н н <i>Нн</i> 	О о <i>Оо</i> 	П п <i>Пп</i> 	Р р <i>Рр</i> 	С с
Т т <i>Тт</i> 	У у <i>Уу</i> 	Ф ф <i>Фф</i> 	Х х <i>Хх</i> 	Ц ц <i>Цц</i> 	Ч ч
Ш ш <i>Шш</i> 	Щ щ <i>Щщ</i> 	Ъ ъ <i>Ъъ</i> 	Ь ь <i>Ьь шофьор</i> 	Ю ю <i>Юю</i> 	Я я

ГЛАСНИ ЗВУКОВЕ

широки	тесни
Аа	Ъъ
Оо	Уу
Ее	Ии

единствената
беззвучна съгласна,
която няма
съответна звучна

Хх

СЪГЛАСНИ ЗВУКОВЕ

звучни	беззвучни	сонорни
Бб	Пп	Лл
Вв	Фф	Мм
Гг	Кк	Рр
Дд	Тт	Нн
Жж	Шш	Йй
Зз	Сс	
Дз	Цц	
Дж	Чч	

ЕДНА БУКВА – ДВА ЗВУКА

Щ

Щ = ШТ

Юя

след гласна и в началото на
Я и Ю означават два звука
Ю = ЙУ Я = ЙА
ютия (цүтия), ято (ято), Бояна (Бояна)

Юя

след съгласна Я и Ю означава
един звук и мекост
на предходната съгласна
Ю = У Я = А
зюмбюл (з'умб'ул), лято (л'ато), марка

Ъ

единствената буква,
която няма звук, а означава
на предходната съгласна

ДВЕ БУКВИ – ЕДИН ЗВУК

Дж Дз

ДУМА

Звуков състав на думата

Думата е съставена от звукове (фонемни), които образуват морфемите – най-малките значещи части на думата (представка, корен, наставка, окончание, определителен член).

Представка (◁) – за-, по-, на-, из-, раз-, без-, о-, над-, пре-, в-, при-, с-, въз-, през-, пред-, зад-
Корен (□) – основната част на думата, обща част на група сродни думи
Наставка (▷) – стои след корена – -ар, -ник, -тел, -ък, -ен, -ец, -ав, -ач, -ив
Окончание (○) – уточнява граматически признаци (лице, число, време, род) – котка, котки
Определителен член (△) – показва признака определеност
м.р. -ът, -ят / -а, -я, ж.р. -та, ср.р. -то, мн.ч. -те

Примери: ИЗПИТНИЯТ КЪЩАТА ПРОХОДИХА

Смислова страна на думата

Всяка дума носи определен смисъл, а значението ѝ освен пряко може да бъде и преносно.

пряко – златен пръстен
преносно – златно сърце

Сродни думи – думи с общ корен и близки по значение.
пиша, писател,
писалка, преписвам,
изписвам, писмо

Синоними – думи, които са близки по значение, но различни по звуков състав.
ям – храня се, ум – акъл,
патриот – родолюбец,
красив – хубав – очарователен,
работя – трудя се – бачкам

Антоними – думи, които са противоположни по значение и различни по звуков състав.
висок – нисък, горе – долу,
любов – омраза, пред – зад,
горещо – студено,
отивам – връщам се

ЧАСТИ НА РЕЧТА

Съществително име (предмет)

Назовава предмети, животни, растения явления, чувства, части.
Какво? Що?

РОД

Мъжки род – един камък
Женски род – една къща
Среден род – едно дете

ЧИСЛО

Единствено число – предмет
Множествено число – предмети

ВИД

Съществително собствено – Иван
Съществително нарицателно – маса, дъжд, петел

ЧЛЕНУВАНЕ

мъжки род
Пълен член -ът, -ят
Кратък член -а, -я
женски род
Определителен член -та
среден род
Определителен член -то
множествено число
Определителен член -те

Прилагателно име (признак на предмета)

Назовава цвят, размер, форма, качество, материал, вкус, температура.
Какъв? Каква? Какво? Какви?
Чий? Чия? Чие? Чии?

СЪГЛАСУВАНЕ

По род и число със същ. име, което пояснява
м.р., ед. ч. – здрав камък
ж.р., мн. ч. – цветни къщи
ср.р., ед.ч. – палаво дете

СТЕПЕНУВАНЕ

положителна степен – хубав
сравнителна степен – по-хубав
превъзходна степен – най-хубав

Наречие (признак на действието)

Кога? Как? Къде? Колко?
за начин – Как? (Говоря високо.)
за време – Кога? (Плувах днес.)
за място – Къде? (Морето е близо.)
за количество – Колко? (Забави се много.)

Глагол (действие)

Означава действие или състояние.
Какво прави? Какво върши?

ЛИЦЕ И ЧИСЛО

Определят се с помощта на личните местоимения.

ед.ч.	мн.ч.
аз ходя	ние ходим
ти ходиш	вие ходите
той, тя, то ходи	те ходят

ВРЕМЕ

Сегашно време – ходя
Бъдеще време – ще ходя
Минало свършено време – ходих
Минало несвършено време – ходех

Числително име (количество, поредност)

БРОЙНО

за количество – едно, две, три..
Нямат род и число, с изключение на един, една, едно, едни, два, две

РЕДНО

за поредност – първи, втори, трети
Менят се по род и число.

ИЗРЕЧЕНИЕ

По цел на общуване

Съобщително – изказваме мисъл ●
Въпросително – задаваме въпрос ?
Възклицателно – изразяваме чувство !
Подбудително – изказваме молба, съвет, заповед, забрана !

По състав

ПРОСТО

Има един глагол – изразява една мисъл.

Иван чете книга.

СЛОЖНО

Състои се от две или повече прости изречения.

Иван чете книга, а Мими гледа телевизия.

Помагало

„Български език в помощ на учениците – 1.-4. клас“
Издава и разпространява: Арт Етернал Синема ООД
тел.: +359 2 4179146
office@arteternal.bg | www.artnlus.bg

